

Projekt: Športové múry 2013

Prijímateľ: Tomáš Rafa prostredníctvom Truc Spherique, o.z.

Suma: 10.800 €

Trvanie: júl 2013 – december 2014

Tomáš Rafa je mladý slovenský filmár, ktorý využíva moderné formy umenia pre zvyšovanie povedomia o problémoch, ktoré trápia dnešnú strednú Európu - latentný rasizmus, nacionalizmus, predsudky či hate-speech. Jednou z jeho aktivít je aj dlhodobý projekt *Nový nacionalizmus v srdci Európy*, ktorý mapuje a odкрýva rôzne formy vyššie uvedených patologických javov v strednej a východnej Európe a prezentuje ich verejnosti tak, aby pritiahol pozornosť. Rafa sa pritom sústreďuje na pozorovanie či záznam rozdeľovania spoločnosti, vychádzajúceho z predsudkov, nenávisťi a politických konfliktov a sleduje tiež úlohu médií a spôsobu ich využívania oboma stranami konfliktov. Zaznamenáva konflikty, demonštrácie, neuralgické miesta a deje v strednej Európe, prezentuje ich a zdieľa ďalej. Využíva pritom filmovú tvorbu a fotografie, pričom treba povedať, že jeho dokumentárne filmy a fotografie nie sú len prostým záznamom, ale sú to kvalitné a hodnotné filmové či diela. Pole pôsobnosti Tomáša Rafa je najmä na Slovensku, v Českej republike, v Maďarsku a v Poľsku a odnedávna aj na Ukrajine.

Projekt *Športové múry*, ktorý bol podporený v rámci programu *Aktívne občianstvo a inklúzia* v roku 2013, má z tohto hľadiska zaujímavý obsah. Postup použil Tomáš Rafa už viackrát na viacerých lokalitách. Prvým jeho komponentom je pomalovanie vhodného objektu v rómskych osadách a osídleniach. Zvyčajne ide o tzv. segregáčne múry, ktoré nerómska väčšina v niektorých obciach východného Slovenska postavila ako ochranu pred rómskou menšinou. Rafa a jeho kolegovia v danej lokalite strávia nejaký čas, nadviažu s Rómami aj s ich okolím potrebné vzťahy a komunikáciu a výsledkom je happening - pomalovanie múru Rómami (nemusí ísť len o segregáčny múr, ale napríklad o priestory či steny bytovky a pod.). Akcia nespočíva iba v samotnom maľovaní, ale súčasťou býva aj koncert, športové podujatie (odtiaľ má projekt svoje pomenovanie) a pod. Výsledkov takejto akcie je niekoľko. V prvom pláne je to skrášlenie depresívneho prostredia rómskej osady, ale asi ešte väčší význam má najmä medializácia akcie a teda medializácia či už segregáčneho múru alebo inak nepriaznivého životného prostredia Rómov. Treba samozrejme povedať, že pomalovanie múrov nijako zásadne nerieši aktuálne problémy rómskych komunít, ide len o umeleckú formu pritiahnutia pozornosti verejnosti k problému. Na to slúži aj vytvorenie krátkeho dokumentárneho filmu z celého procesu, od prípravných prác cez samotné maľovanie až po koncert či iný happening na konci. Film sám o sebe je dobrým krátkym dokumentom, ktorý zachytáva dianie a práce v osade a ukazuje Rómov vo svetle, v akom ich nepoznáme. Neskľzava pritom do lacnej polohy prezentovania bezstarostných rómskych detí, ktoré sa zabávajú maľovaním múru, ale ukazuje všetky stránky rómskej komunity, teda aj biedu, špinu, nereste, chudobu a to bez komentára, bez hodnotenia, bez prikláňania sa na tú alebo onú stranu. Cieľom Rafových krátkych filmov, vytvorených pri maľovaniach múrov, nie je ani obviňovať ani obhajovať, iba ukazovať a priťahovať pozornosť.

V programe *Aktívne občianstvo a inklúzia* bola podporená takáto akcia v auguste 2013 vo Veľkej ide neďaleko Košíc. Tomáš Rafa a jeho dobrovoľníci tu strávili týždeň, pripravili a zorganizovali pomalovanie múru, ktorý nielen fyzicky oddeľuje rómsku osadu nielen od hlavnej cesty, ale vizuálne a mentálne aj od rozvíjajúcej sa dediny. Súčasťou aktivity boli aj vystúpenia českých rómskych raperov či už v osade alebo v areáli neďalekého parku. Film, ktorý takto vznikol, si môžete pozrieť na www.youtube.com/watch?v=PbAogHPT9ms.

Na samotnú akciu a film nadväzujú ďalšie aktivity a to najmä zdieľanie na sociálnych sieťach a prezentovanie akcie a problému na mnohých akciách. Vyššie uvedený krátky film z Veľkej ldy si na Youtube pozrelo viac ako 36.000 divákov (december 2014). Ide o použitie tejto sociálnej siete, ktoré je v strednej Európe nie celkom bežné a to je práve modelová situácia, ktorá stojí za pozornosť. Tomáš Rafa využíva fakt, že Youtube je najpopulárnejším kanálom pre zdieľanie videí (a to aj prostredníctvom ostatných „veľkých“ sociálnych sietí Facebook a Twitter) a preto ho navštevujú milióny užívateľov internetu v strednej Európe. Youtube je v drivej prevahy používaný na zdieľanie „bezvýznamných“ aj dôležitých videí, stiahnutých filmov, hudby, televíznych relácií a pod. a preto je hojne navštevovanou službou a práve to Tomáš rada využíva. Počet vzhľadnutí svedčí o tom, že tento kanál funguje tak, ako si to autor predstavuje. Je jasné, že video vyvolalo aj záporné reakcie (veď vlastne práve na to projekt poukazuje), ale išlo iba o niekoľko desiatok komentárov, čo je z hľadiska celkového počtu vzhľadnutí zanedbateľné – a trochu prekvapivé - množstvo.

Druhým dôležitým prvkom je kolobeh prezentácií, výstav, premietaní na množstve akcií a to nielen v strednej Európe. To znamená, že filmy o maľovaní múrov nie sú určené „do zásuvky“ a nešíria sa iba plošne cez internet prostredníctvom sociálnych sietí, ale sú prezentované v potrebnej cieľovej skupine širokej verejnosti aj „osobne“ a s diskusiou. Film bol prezentovaný (väčšinou priamo autorom) zatiaľ na 21 akciách (december 2014) a to nielen malých komorných besedách, ale aj na veľkých a významných podujatiach (napríklad festival Pohoda) v Čechách, na Slovensku, v Poľsku, v USA, v Maďarsku, vo Švédsku a v Belgicku.

Projekt Športové múry 2013 prispel k spoločenskej debate o rasizme a hate-speech v strednej Európe niekoľkými spôsobmi. V praktickej aspoň trochu „vybudil“ rómsku osadu vo Veľkej lde a úspešne zapojil jej obyvateľov do netradičnej a prospešnej činnosti a vytvoril zaujímavý filmový dokument na túto tému, ktorý je šírený prostredníctvom sociálnych sietí ako aj na konkrétnych podujatiach. Okrem toho však ukazuje desaťtisícim ľudí, že je tu problém vylúčenia rómskej populácie de facto bezo zvyšku a to bez ohľadu na to, či jednotlivec má alebo nemá schopnosť začlenenia sa do spoločnosti.

English summary:

Tomáš Rafa is Slovak documentary film maker, who focuses on documenting of neuralgic points of Central European society - conflicts caused by racism, xenophobia and prejudices, spread of hate speech, social exclusion. He is not only maker of the film but in some cases also initiator of events and their participants. It is also case of the project *Sport Walls 2013* which was supported by the Active Citizenship and Inclusion programme in 2013. The project consisted of several activities. First, painting of the „segregation“ wall in the Roma settlement in Veľká lda (close to Košice) was organized by Tomáš Rafa. He and his team spent a week there, from organizing to painting to closing happening with music concert. He made the film during this week which was then published on Youtube and shared via social networks (see www.youtube.com/watch?v=PbAogHPT9ms). More than 36.000 views up to December 2014 is good result. The film was presented also at more than 20 events in Czechia, Slovakia, Hungary, Poland, USA, Sweden and Belgium, mostly personally by author. The events were connected with discussions.

The project successfully accomplished goals either to involve Roma community in activity and to show the problem of Roma exclusion and – as a main part – to show that Central European society still suffers by negative phenomena of racism, hate-speech and prejudices.